

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite **STM:n lausuntopyyntö 3.7.2019/STM/1770/2019**

Aihe: **LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI LASTENSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA JA LAIKSI LASTENSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA ANNETUN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSEN MUUTTAMISESTA**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ:

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavan lastensuojelulakia siten, että itsenäistymisvarojen viimesijaiseksi maksupäiväksi muutettaisiin ajankohta, jolloin nuori täyttää 25 vuotta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, ettei kunnan velvollisuutta järjestää jälkihuoltoa siihen saakka, kun nuori täyttää 25-vuotta, sovellettaisi lapsiin tai nuoriin, joiden oikeus jälkihuoltoon on päättynyt ennen 1.1.2020

Oulun kaupunki esittää, että voimassa olevaa lastensuojelulain 6 §:n määritelmää lastensuojelulaissa tarkoitettua nuoresta täsmennetään. Lastensuojelulain mukaan nuori on 18–20–vuotias. Kuitenkin jälkihuoltoa koskevassa pykälässä jälkihuollon ikärajan nostamisen myötä nuori voi tarkoittaa myös 21–24–vuotiaista. Nuoren käsite mainitaan useissa lastensuojelulain pykälissä ja on olennaisen tärkeää, että käsite on selkeästi ja yksiselitteisesti laissa määritelty.

Nuoren käsitteen laajentaminen koskemaan kaikissa tilanteissa myös 21–24–vuotiaita ei liene tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi lastensuojelulain 55 §:n mukaisen käyttövaran maksaminen 20–24 –vuotiaalle jälkihuoltona sijoitetulle.

Lastensuojelulain 75 §:n 1 momentin mukainen lapsen tai nuoren oikeus jälkihuoltoon alkaa lastensuojelulain 40 §:ssä tarkoitettun sijaishuollon tai lapsen yksin kohdistuneen vähintään puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen. Huostaanottoon perustuvassa oikeudessa jälkihuoltoon ei huomioida lain sanamuodon mukaan kiireelliseen sijoitukseen ja hallinto-oikeuden väliaikaiseen määräykseen perustuvaa sijaishuoltoa. Oulun kaupunki esittää, että lapsen edun ja yhdenvertaisuuden vuoksi lastensuojelulain 75 § 1 momentin kohtaa täsmennetään, koska kiireellisessä sijoituksessa ja väliaikaismääräykseen perustuvassa sijoituksessa on tosiasiallisesti kyse lapsen sijaishuollosta.

Lastensuojelulain 76 §:ssä säädetään jälkihuollon sisällöstä. Säännöksen mukaan *"kunnan on järjestettävä jälkihuolto lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva 30 §:n 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukemalla lasta tai nuorta sekä hänen*

27.8.2019

OUKA/7517/00.04.00/2019

vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on, siten kuin tämän lain avohuollon tukitoimia koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa koskevassa 54 §:ssä sekä tässä luvussa säädetään.

Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet"

Nykyinen lain sisältö tarkoittaa sitä, että jatkossa vanhempia, huoltajia ja muita edellä tarkoitettuja on tuettava ja autettava lastensuojelun toimesta siihen saakka, kun nuori täyttää 25-vuotta. Huoltajien ja vanhempien rooli ja vastuut ovat erilaiset toteutettaessa jälkihuoltoa alaikäiselle lapselle kuin nuorelle. Nuorelle tehtävän suunnitelman ja palveluiden tulee kohdistua jälkihuollon periaatteiden mukaisesti nuoren itsenäistymisen tukemiseen, jota osaltaan myös nuoren lähipiiri tukee. Jälkihuolto ei kohdistu täysi-ikäisen kasvatukseen. Oulun kaupunki esittää, että 30 §:ää ja 76 §:ää muutetaan seuraavasti:

30 §: Jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle sekä lapsen vanhemmille, huoltajille tai muille nuoren hoidosta ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille.

ja 76 §:ää muutetaan seuraavasti:

Kunnan on järjestettävä jälkihuolto lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva 30 §:n 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukemalla lasta tai nuorta sekä lapsen vanhempia ja huoltajia sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on, siten kuin tämän lain avohuollon tukitoimia koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa koskevassa 54 §:ssä sekä tässä luvussa säädetään.

Lastensuojelulain 30 § ja 76 §:n mukaisen jälkihuollon toteuttaminen siihen saakka, kun nuori täyttää 25 vuotta, vaatii kunnilta joka tapauksessa huomattavaa taloudellista ja työvoiman lisäresurssia. Jälkihuollossa olevien lasten ja nuorten sekä heidän vanhempien ja huoltajien määrä kunnissa kasvaa, ja tästä johtuen myös sosiaalityöntekijöiden tarve kasvaa. Lisäksi jälkihuollon ohjauksen ja muiden palveluiden tarve kasvaa, joten palveluiden järjestämisestä aiheutuvat lastensuojelun kustannukset kasvavat. Mikäli em. täsmennyksiä ei tehdä 30 §:ään ja 76 §:ään, resurssien tarve kasvaa edelleen.

Jälkihuoltovelvoitteen laajenemisen myötä viranomaistyön määrä kunnissa kasvaa. Kasvavien asiakasmäärien myötä sosiaalityöntekijöiden tarve kasvaa, koska jälkihuoltoon siirtyy enemmän asiakkaita kuin siitä poistuu. Jälkihuollossa olevan nuoren vastuusosiaalityöntekijän tehtäviä ovat asiakastyössä mm. jälkihuollon asiakassuunnitelmien laatiminen, jälkihuoltosuunnitelmaan kirjoitettujen tavoitteiden ja nuoren palveluiden toteutumisen arviointi ja valvonta. ja asiakaskohtainen työ. Nuoren jälkihuollosta ja jälkihuoltosuunnitelmasta vastuussa oleva kunnan sosiaalityöntekijän tulee tehdä yhteistyötä nuoren asuinkunnan jälkihuollon järjestämisestä vastuussa olevan

27.8.2019

OUKA/7517/00.04.00/2019

kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Kuntien välinen yhteistyö lisääntyy, koska nuoret liikkuvat kunnasta toiseen ja usein muuttavat esimerkiksi Oulusta etelän kasvukeskuksiin. Jälkihuollon nuoren itsenäistymistä tukevien palveluiden koordinointi vie sosiaalityöntekijän työaikaa jatkossa enemmän. Lisäksi palveluiden järjestämiseen liittyvä työ lisääntyy, esim. kustannusten laskutus ja periminen kuntien välillä edellyttää toimistotyöntekijöiden työpanosta.

Nuorelle tarjottavan jälkihuollon sisältöä olisi syytä täsmentää. Jälkihuollon suhde mm. sosiaalihuoltolakiin, terveydenhuoltolakiin ja vammaispalvelulakiin aiheuttaa usein epäselvyyksiä. Jatkossa esim. kehitysvammaisen nuoren asumisen tuen järjestämisvelvoitteen jatkuminen vielä neljä lisävuotta ennen nuoren siirtymistä vammaispalveluiden piiriin, kasvattaa lastensuojelun kalliiden palveluiden kustannuksia merkittävästi. Epäselvyyttä on aiheuttanut esimerkiksi päihdepalveluiden järjestämis- ja kustannusvastuu tilanteessa, joissa jälkihuollossa olevalla nuorella todetaan päihdeongelma vasta jälkihuollon aikana. Lapsella tai nuorella voidaan myös todeta vammaispalvelulain mukaisten palveluiden tarve vasta jälkihuollon aikana. Näissä tilanteissa kustannus- ja järjestämisvastuu jää tosiasiasa usein lastensuojelun velvoitteeksi, vaikka laki ei tätä edellytä eikä tällaista tuentarvetta ole jälkihuoltosuunnitelmaa tehtäessä ollut. Tämä vääristää myös asiakasmäärien ja kustannusten seuranta kehitysvammaisten, vammaisten ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palveluissa.

Lisäksi lastensuojelulain 76 §:n mukaista jälkihuollon järjestämisvelvoitetta suhteessa muihin lakeihin tulisi täsmentää erityisesti niissä tilanteissa, joissa nuori on kieltäytynyt tai ei halua ottaa vastaan jälkihuoltoa ja hän on esim. sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden tarpeessa. Lakiin olisi syytä kirjata nuoren oikeudesta palveluihin ja järjestämis- ja kustannusvastuusta näissä tilanteissa. Mikä oikeus nuorella on saada palvelua jonkin muun lain nojalla tilanteessa, jossa hän olisi oikeutettu saamaan saman palvelun jälkihuoltona, mutta kieltäytyy siitä. Ja miten kustannusvastuu kuntien välillä näissä tilanteissa jakautuu.

Oulussa 27.8.2019

Arja Heikkinen
Sosiaalijohtaja